Литература

Богаченко Н. Г. История восточноазиатских заимствований в английском языке (на материале Большого Оксфордского словаря): Дисс. канд. филол. наук: 10.02.04. – Владивосток, 2003. – 200с. *Кудрявцев А.Ю., Куропаткин Г.Д.* ABC of Dirty English: Foreigner's Guide (Англо-русский словарь табуированной лексики и эвфемизмов). – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2006. – 384с. *Прошина З. Г.* Английский язык и культура народов Восточной Азии. – Владивосток: Изд-во ДВГУ, 2001. – 476с. *Cannon G.* Dimensions of Chinese borrowings in English// Journal of English Linguistics, Vol. 20, No. 2, 1987. - pp.200-206 *Daniels R.* The Academic Side of Asian American History, 2001// Asian-Nation: The Landscape of Asian America// http://www.asian-nation.org/academic.shtml *Le C. N.* "The First Asian Americans" Asian –Nation: The Landscape of Asian America// http://www.asian-nation.org/first.shtml (April 29, 2008) *Zia H*. Asian American Dreams: The Emergence of an American People. Farrar, straus and Giroux, First Edition, 2001.- 368p *Random House Webster's Unabridged Dictionary*, Second Edition, Random House Reference, New York, Toronto, London, Sydney, Auckland, 2001. – 2230p. *The American Heritage Dictionary of the English Language*, Fourth Edition, Houghton Mifflin Company, 2006//http://www. bartleby.com/61 *The New York Times*// http://www.nytimes.com

БАЛЮТА Е.Г.
(*Класичний приватний ун-т*)

КОНЦЕНТРАЦІЇ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ У ЕКОФУНКЦІОНАЛЬНИХ КЛАСАХ

Наприкінці XX – на початку XXI століть англійська мова продовжувала поповнювати свій лексикон за рахунок утворення нових лексичних одиниць для позначення сучасних реалій життя, поглиблення і подальшого найменування існуючих наукових понять. Сфера екології виявилась одним із головних постачальників неологізмів в англійську мову у зв'язку з новими тенденціями і напрямками соціально-екологічного розвитку. Екологічні проблеми, породжені саме антропогенним впливом, стали глобальними загальнолюдськими проблемами. Якщо навіть у першій половині XX ст. рівень розвитку матеріального виробництва не потребував обліку віддалених наслідків виробничо-господарського втручання, то з другої половини XX ст. такий облік стає об'єктивно необхідною умовою існування людства взагалі [Click 2004, с.12; Musser 2005, с.44].

Саме зростання кількості лексичних і фразеологічних одиниць, пов'язаних з екологією, пояснює підвищений інтерес до цієї сфери як одного з джерел поповнення словникового складу і потребує детального дослідження у рамках сучасних наукових поглядів на природу і функції нової лексики. Необхідність вивчення мови сфери охорони довкілля викликана і розвитком екологічної свідомості людства та пов'язаних із ним широких змін у суспільстві. Ці зміни вимагають функціонування нових понять, поглиблення і уточнення існуючих, а це, в свою чергу, зумовлює утворення нових мовних одиниць, що зумовлює актуальність проведення дослідження появи мовних інновацій у сфері екології. Настав час, коли науковці вивчають сучасний англомовний екологічний лексикон із застосуванням комплексного лінгвального та соціолінгвального аналізу для розкриття зв'язків впливу суспільства на суттєві зміни у мові [Розмаріца 2004; Балюта 2005, 2006].

Враховуючи основні макросоціальні чинники, ми виокремили основні екофункціональні класи досліджуваних лексичних одиниць та провели необхідні

підрахунки, застосовуючи метод кількісного аналізу. Результати наших спостережень і висновків можна спостерігати у наступній таблиці:

Концентрації інновацій у екофункціональних класах

Лексичні та фразеологічні інновації, що відбивають проблему використання енергоємних природних ресурсів	19 %
Еконеологізми, які позначають проблеми формування світового суспільства „стійкого розвитку"	18,5 %
Мовні одиниці, що відбивають еволюцію екологічної свідомості	17 %
Неологізми на позначення зміни кліматичних умов	16,5 %
Екоінновації, що номінують проблеми збереження флори та фауни	15,5 %
Нові слова та словосполучення, які позначають екологічні проблеми біотехнології (генної інженерії)	13,5 %
Усього	100 %

Таким чином, найбільшим угрупуванням неологізмів сфери екології ми вважаємо загальну проблему енергоджерел, яка знаходить своє віддзеркалення у таких понятійних полях як „енергія", „альтернативна енергія". Актуальність процесів та явищ породжує синонімічні ряди інноваційних сталих сполук навколо відповідних понять: *clean energy, green energy (power), sustainable energy, renewable energy, alternative energy.* У процесі номінації активно задіяні такі „екологічно" марковані одиниці як *clean, green, sustainable, renewable, alternative: American new energy bill is many things, but environmentally friendly it is not, say environmental lobbyists, who are almost apoplectic about its "dirty energy" provision. (The Christian Science Monitor, Nov.21, 2003). Clark said the resolution was an opportunity for the council to both recognize Austin Energy's past achievements and to encourage future efforts to promote clean energy use. (The Daily Texan Aug.26, 2003). The day coming when "green power" will be cheaper than coal and oil power – and it's in our best interest to see that it happens sooner rather than later.* (The Daily Texan, July 29, 2003). *That, in turn, could unleash a wave of clean technology, efficiency and green energy on a scale that would be unimaginable with any deal that dragged down growth.* (The Economist, Nov.17, 2000).

Походження та характеристики чистоти енергоресурсів мають важливе екологічне значення, тому ці характеристики відбиваються у цілій низці лексичних та фразеологічних одиниць: *wind energy, solar energy, clean synthetic fuel, clean-burning gases, orimulsion, rape methyl esters, biofuel, unleaded or superunleaded petrol, clean fossil fuels, renewable biofuel. The futuristic solar-powered cars can travel at speeds up to 80 mph using solar cells and small electric motors.* (Austin American-Statesman, July 12, 2003).

Значний підклас новоутворених одиниць складають слова та словосполучення для позначення альтернативних енергоджерел, ядром яких виступає ключова лексема *hydrogen* (позначення основного чистого енергоджерела: *hydrogen age, hydrogen economy, hydrogen revolution, hydrogen-powered, hydrogen highway, hydrogen-based energy, hydrogen-powered cells. Shell companies are a joint- venturer in the North Sea's first offshore wind farm and in Germany they have also installed two wind turbines on the refinery.* (Scientific American, Sept. 2001). *Governor Perry even signed legislation to help upgrade Texas's power grid, because West Texas wind turbines are already producing so much electricity that they run into bottle-necks trying to get it to the big markets like Dallas and Houston. The city-owned utility saidall of the electricity sold under GreenChoice comes from renewable sources, 80 percent from wind farms.* (The Daily Texan, July 29, 2003).

Концентрація великої кількості нових лексичних одиниць навколо наступної групи понять, пов'язаних із формуванням суспільства нової сутності, а саме, суспільства „стійкого" розвитку – *sustainable development society – (sustainable development),* указує на те, що фактично реалізація основних екологічних задач можлива тільки у суспільстві, що розвивається на принципах збереження довкілля.

Еконеологізм *sustainable development* став базою для подальшого слово- і фразотворення: *unsustainble*, *sustainability*, *unsustainability*, *sustainably*, *unsustainably*.

На його основі відбиваються перш за усе узагальнюючи, ключові поняття нового суспільства: *sustainable development, sustainable economic system, sustainable politics, sustainable government, sustainable ethics, sustainable agriculture. The Sustainable Energy and Economic Development (SEED) coalition has also requested the city invest 2 percent of its utilities revenues in solar power.* (Daily Texan, June 24, 2003). *The Wildlife Conservation Society participants came from all six countries whose waters feed the Amazon. They gathered to do two things. One was to examine a nearby conservation area, the Mamirana Sustainable Development Reserve, and consider what lessons its success held for.* (The Economist, May 1, 2004).

Звичайно, людство постало перед завданням вирішення складних екологічних проблем, що зумовило появу значної кількості лексико-фразеологічних та семантичних неологізмів, пов'язаних з процесами та явищами еволюції „екологічної" свідомості, і які відображають радикальні зміни у мисленні людей. Група сполук фразеологічного характеру не тільки позначає певні негативні наслідки дії антропогенних факторів на довкілля, але й надає їм образної характеристики: *ecological footprint, ecological overshoot, environmental abuse, ecological backlash.* Можна спостерігати тенденцію до перетворення вільних словосполучень у стійкі словосполучення: *contaminated ecoregion, man-impacted ecoregion*, *man-modified ecosystem, disturbed ecosystem.*

Характерною рисою проявлення екосвідомості є так зване „позеленіння" урядів країн *(greening).* Особливостями сучасного періоду екологічного мислення слід вважати активне міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля *(global stewardship),* зустрічи на найвищому рівні *(earth-summit, world environment conference, world summit on sustainable development).* Створення численних громадських екологічних організацій, у тому числі радикально налаштованих, свідчить про недостатність уваги з боку офіційних органів до екологічних проблем.

Показником зростання екологічної свідомості людства є формування цілого циклу екологічних наук. Базою назв таких наук виступають такі ключові одиниці, як *ecology, environmental*: *human ecology, population ecology, urban ecology, industrial ecology, radiation ecology, economic ecology, agroecology, animal ecology, landscape ecology, global ecology, social ecology, environmental geology, environmental psychology, environmental economics*. Скорочений варіант лексеми *environmental enviro-* набув специфічної „екологічної" семантики і став вживатися як новий словотворчий елемент сфери охорони довкілля: *envirotech, envirocorporation*. Ключовою одиницею у зв'язку із зростанням екосвідомості є семантичний неологізм *green,* який став центром інноваційних новоутворень: *green field, green sweater worker, greenwash, green roof, green building, green car, greenism, greenery.*

Екологічні проблеми пронизують інші сфери суспільного життя, про що свідчать, наприклад, численні інновації - терміни бінарного характеру, охоплюючі екологію та сфери економіки: *market-based greenery, eco-economy, environmental measures, environmental management, environmental-management services, eco-efficiency, environmental account, environmental accountability, green accounting.*

До наступного екофункціонального класу ми відносимо мовні інновації, що номінують характерне кліматичне явище сучасності – глобальне потепління *(global warming)*. Зазаначимо, що під зміною клімату взагалі (*climate change)* часто розуміють саме ефект глобального потепління: *IPCC will take part in a global climate summit led by the UN Framework Convention on Climate Change. Leading the issue, from a global perspective, is the Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC, formed in 1988 under the auspices of the UN's atmospheric scientists.* (Scientific American, Oct., 2001).

Для характеристики останнього поняття також використовують позначення "парниковий ефект" (*greenhouse effect)*. Особливого значення для відбиття проблеми потепління набуває поняття „парникових" газів, які зумовлюють негативні явища у кліматі. Таке поняття втілюється у інноваціях: *greenhouse gas (GHGs), carbon dioxide (CO2), hydrochlorofluorocarbons (HCFCs), chlorofluorocarbons (CFCs), hydrofluorocarbons (HFCs).* Кліматичні зміни значною мірою спричиняються порушенням озонового шару. Тому навколо ключової лексеми *ozone* сформувався підклас із цілої низки складних слів та фразеологічних сполук-неологізмів: *ozone-depleting, ozone-benign, ozone-friendly, ozone-destroyer, ozone hole, ozone-safe, ozone-shield, ozone level, ozone action, ozone action alert, ozone action days, ozone fatigue.*

Лексичні та фразеологічні одиниці, що відбивають поняття знищення флори та фауни, поєднуються в окремий екофункціональний клас. Зменшення кількості біологічних видів пов'язано із поняттям біорізноманітності *(biodiversity).* Лексема *biodiversity* повністю закріпилась у сфері охорони довкілля, незважаючи на її „біологічну" природу*: The bias toward mammals, birds and fish – when most of the diversity of life lies elsewhere – undermines scientists ability to predict reliably the scope and consequences of biodiversity loss.*

Поняття біорізноманітності включає актуальне останнім часом поняття „зникаючих видів"**,** з яким співвідноситься низка інноваційних словосполучень: *threatened species, endangered species, glamour animals, heroic species, flagship species, charismatic megafauna, charismatic microfauna. Giant pandas are 'charismatic megafauna', a category that includes whales and other sea mammals, salmon and other inspirational fish, eagles and other flashy raptors. In each instance, the creatures help spotlight the hundreds of number but equally endangered species: the black-spored quillwort, the longhorn fairy shrimp.* (USA Today, Aug.23, 1999). *Unlike toothfish and sharks, howerever, seahorses are cute. They might, indeed, be described as charismatic microfauna.* (The Economist, Nov.2, 2002).

До наступного екофункціонального класу одиниць ми відносимо інновації, які відбивають поняття генної інженерії. Ключовий неологізм цієї сфери *biotechnology* скоротився до форми *biotech*, яка „абсорбувала" значення вихідної одиниці і перетворилася також в одну із ключових одиниць, навколо якої групується значна кількість неологізмів, наприклад, *biotechnique*, *biotechnician*, *biotechnologist, biotech industry, biotech company, ag biothech business, biotech research group.* Для утворення подібних інновацій функціонує у новому значенні „пов'язаний із біотехнологіями" словотворчий елемент *bio-: Last week there was another GM scare, when it turned out that Aventis, a Franco-German biotech company, had mixed in with a trial of an approved seed a small amount of a variety not approved for use in Britain.* (The Economist, Aug. 24, 2002). *Soya, maise, cotton and the like were already heavily modified for human use before biotechnologists got their hands on them.* (The Economist, March 19, 2005). *The open-source-like approach may not revolutionise the biotech industry, but it is a notable step in a new direction.* (The Economist, Feb.12, 2005).

Саме поняття „біотехнологія, або генна модифікація" виявилося настільки „популярним", що для його позначення, окрім слова *biotechnology* було утворено цілу низку слів і словосполучень: *biomanufacturing*, *genetic engineering (GE), genetic modification (GM), genetic technology,* причому абревіатури *GM, GE* також беруть активну участь у слово та фразотворенні. На їх базі спостерігається і утворення антонімічної парадигми: *anti-GM, anti- GE, non-GM, non-GE. China's patchy record in such bioethical minefield as abortion and organ donation leads many in the West to fear the worst when they hear that the country is franching into genetic engineering or high-tech reproduction.*(The Economist, Dec.14, 2002). *It was during his trip to India last year that Tony Blair was converted to genetic modification.* (The Economist, Aug.24, 2002). *The*

scientists really did believe that genetic technology might feed the world, clean the world, change the world. (Scientific American, Nov., 2001). *The anti-GM campaign means that jobs in GM, the boom area in plant science, are not being created in Britain.* (The Economist, Aug. 24, 2002).

У сфері екології виділяється новий словотворчий елемент *–genomics,* за допомогою якого утворюються назви нових наук: *aromogenomics, nutrigenomics, toxicogenomics, chemogenomics. An interest in new technologies, such as toxicogenomics and the use of computerised systems for prediction of safety, as well as in other scientific advances which can contribute to safety assessment would be advantageous*. (***New Scientist***, Jan., 2000). *"Nutrigenomics" researchers hope to do away with such blanket generalizations and instead target diets to specific people*. (***Newsweek***, Sept., 2002).

Література

Click D. GeoSigns // National Geographic. – 2004. – Sept. – P. 12-34. *Musser* G. The Climax of Humanity // Scientific American. – 2005. – Sept. – P.44-48. *Розмарица* І.О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови): Дис… канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 219 с. *Балюта* Е.Г. Соціолінгвістичні аспекти формування еконеологізмів // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. Філологічні науки: Випуск 13. – Кам'янець-Подільський: ПП Зарицький, 2006. – С. 331-335. *Балюта* Е.Г. Екстралінгвістичний вплив на фактори формування лексико-семантичних неологізмів англійської мови для позначення нових реалій і понять проблеми збереження живої природи: Матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. „Слов'яни: історія, мова, культура". – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 3-5.

ВОЛОВИК Л.Б.
(*Полтавський ун-т споживчої кооперації України*)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ ВІДДІЄСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ)

Словоскладання є характерною особливістю словотвору німецької мови. Складні іменники, широке розповсюдження яких являється однією із характерних особливостей німецької мови, майже з часу зародження в Германії граматичної теорії німецької мови, вже з XVII століття. [Павлов 1958, с.3.]

Словоскладання в німецькій мові має тривалу історію вивчення. Існує велика кількість робіт, присвячених дослідженню основних функцій німецького словоскладання, його окремих аспектів і конкретних типів (М.Д.Степанова, Н.С.Кускова, Б.А. Абамов, Л.І. Полякова, Р.В. Єфімов, Р.З. Мурясов, В.С.Вашунін, А.Т.Кукушкіна, А.А.Сакулін, Н.Н.Новікова, H.Paul, W.Henzen, W.Fleischer).

Словоскладання – один із способів словотвору, що полягає у поєднанні двох основ, які знаходяться між собою в певних структурно-семантичних відношеннях [Левковская 1968, с.163].

У результаті словоскладання утворюється похідна основа (ПО) складного слова. Словоскладання є одним з найдавніших і в той же час найпродуктивнішим способом утворення іменників у німецькій мові.

Словоскладання є своєрідним комбінованим типом словотвору, синтаксико-морфологічним. Питання про співвідношення основ, про порядок їх поєднання виводить цей тип словотвору за межі правил утворення простих похідних слів. Складні іменники представляють найчисленнішу групу економічної термінології